

Kaupunginhallitus, Kunnanhallitus

Lausuntopyyntö

Jätteenkuljetusjärjestelmätarkastelu Porin seudun jätehuoltojaoston alueella

Kunnan on jätelain (646/2011) 32 §:n mukaan velvollisuus järjestää asumisessa syntyvän jätteen sekä kunnan hallinto- ja palvelutoiminnassa syntyvän yhdyskuntajätteen kuljetus ja käsittely. Kunnan järjestämä ja kilpailuttama jätteenkuljetus on vuonna 2021 voimaan astuneen jätelain (714/2021) mukainen perusmalli ja ensisijainen vaihtoehto. Porin seudun jätelautakunta on päättänyt 19.6.2013 (16 §) toteuttaa kunnallisen jätteenkuljetuksen kiinteistön haltijan järjestämänä.

Jätteenkuljetusjärjestelmästä päättää kunnan jätehuoltoviranomainen, joka yhteistoiminta-alueemme kahdeksan kunnan alueella on Porin seudun jätehuoltojaosto.

Jätelain uudistumisen myötä kunnan järjestämään jätteenkuljetukseen siirryttiin Keräämö Oy:n toimialueella pakkausjätteiden osalta 1.1.2024 lähtien ja siirrytään biojätteen osalta 1.6.2024 lähtien siirtymäajoin. Kunnan järjestämän ja kilpailuttaman jätteenkuljetuksen ulkopuolella on alueellamme vielä sekajäte ja umpi- ja sakokaivolietteet.

Porin seudun jätehuoltojaosto pyytää kuntanne näkökulmia evästyksiksi jaoston toiminta- aluetta koskevan sekajätteen kuljetusjärjestelmäselvitystyön aloittamiseen. Lausunto pyydetään lähettäväksi 16.10.2024 mennessä sähköpostiosoitteeseen jatehuoltojaosto@pori.fi.

Jätelaissa määritellyt edellytykset kiinteistöhaltijan järjestämälle jätteenkuljetukselle (37 §)

Päätös kiinteistöhaltijan järjestämän jätteenkuljetuksen jatkamisesta voidaan tehdä vain, jos kaikki seuraavat edellytykset täyttyvät:

1. Tarjolla on jätteen kuljetuspalveluja kattavasti ja luotettavasti sekä kohtuullisin ja syrjimättömin ehdoin;
2. Jätteenkuljetus edistää jätehuollon yleistä toimivuutta kunnassa, tukee jätehuollon alueellista kehittämistä eikä aiheuta vaaraa tai haittaa terveydelle tai ympäristölle;
3. Päätöksen vaikutukset arvioidaan kokonaisuutena myönteisiksi ottaen erityisesti huomioon vaikutukset kotitalouksien asemaan sekä yritysten ja viranomaisten toimintaan.

Kunnan on seurattava ja valvottava päätöksen täytäntöönpanoa ja sen edellytysten täyttymistä sekä tarvittaessa käsiteltävä jätteenkuljetusta koskeva asia uudelleen. Kunta voi, riippumatta siitä täyttyykö alueella jätelain 37.1 § mukaiset edellytykset kiinteistön haltijan järjestämälle jätteenkuljetukselle, aina halutessaan päättää siirtyä kunnan järjestämään jätteenkuljetukseen.

Kuljetusjärjestelmän muuttaminen

Jätelain 37 § 2 momentissa määritellään, miten kunnassa voidaan siirtyä kiinteistön haltijan järjestämästä jätteenkuljetuksesta kunnan järjestämään kuljetukseen:

Jos kunta päättää siirtyä kiinteistön haltijan järjestämästä jätteenkuljetuksesta kunnan järjestämään jätteenkuljetukseen, päätöksessä on määrättävä kiinteistön haltijan järjestämän jätteenkuljetuksen lakkaamisajankohdasta, joka voi olla aikaisintaan kolmen vuoden kuluttua päätöksen tekemisestä. Kunta voi kuitenkin päättää aikaisemmasta lakkaamisajankohdasta alueella, jolla jätteenkuljetuspalvelua ei ole tarjolla tai sen saatavuus on merkittävästi heikentynyt ja tästä voi seurata roskaantumista taikka haittaa tai vaaraa terveydelle tai ympäristölle.

Lisäksi kuljetusjärjestelmäpäätöksissä on aina muistettava se, että kiinteistön haltijan järjestämän jätteenkuljetuksen kohdalla on selvittävä, täyttyvätkö jätelain 37 § 1. momentissa listatut vaatimukset. Selvityksen on oltava riittävän kattava ja selvitys pitää uusia säännöllisin väliajoin (JL 37.3 §). Sen sijaan kunnan järjestämään jätteenkuljetukseen siirtymistä ei tarvitse perustella taikka selvittää itsessään millään tavalla. Kunta voi täysin vapaasti siirtyä kunnan järjestämään jätteenkuljetukseen silloinkin, kun jätelain 37 § edellytysten katsotaan täyttyvän kunnan alueella. Perusteluja vaaditaan vain silloin, jos siirtymä tehdään nopeammin kuin jätelain 37 §:ssä määrätyn siirtymäajan puitteissa (osoitus siitä, että siirtymäajan noudattamisesta aiheutuisi roskaantumista taikka vaaraa ympäristölle ja/tai terveydelle).

Sekajätteen kuljetusjärjestelmätilanne Suomessa

Sekajätteen kuljetusjärjestelmätilanne on monilla alueilla Suomessa parhaillaan siirtymävaiheessa. Kunnan järjestämällä tarkoitetaan yhteenvedossa, että kunnassa on jo käytössä kunnan järjestämä sekajätekuljetus tai että jätelautakunta on jo tehnyt lainvoimaisen päätöksen kunnan järjestämään sekajätekuljetukseen siirtymisestä. Näitä muutospäätöksiä on viime aikoina (2023-24) tehty useita, mm. Lahden, Turun ja Pietarsaaren seuduilla.

Yhteenvedo tilanteesta Suomessa (tehdyt päätökset):

järjestämistapa	kuntia	asukkaita	Osuus (%)
Kunnan järjestämä	178	4 235 900	77
Kiinteistön haltijan järjestämä	112	1 101 916	20
sekajärjestelmä	5	141 696	3

Muutosten yhteydessä on monilla alueilla käyty keskustelua erityisesti pienten jätehuoltoyritysten tulevaisuudesta kuntavetoisessa mallissa. Kunnan kilpailuttamassa mallissakin jätehuoltoyritykset hoitavat käytännön operoinnin ja keruualueiden rajauksilla voidaan edistää pienempienkin yritysten mahdollisuuksia menestyä osakilpailutuksista. Muutoksia nykyisiin yritysten toiminta-alueisiin varmasti tulee kilpailutusten myötä, mutta kilpailutus mahdollistaa myös uusien jätteenkuljetusyritysten markkinoille tulon.

KIVO:n lausunto

Kuntien jätelaitoksia edustava Suomen Kiertovoima ry (KIVO) on laatinut kannanoton kiinteistöhaltijan järjestämästä jätteenkuljetuksesta luopumiseksi. Suomi on ollut jäljessä yhdyskuntajätteiden kierrätystavoitteiden saavuttamisessa, koska vastuu jätehuollon järjestämisestä on sirpaloitunut. Suomessa käytössä olevan jätteenkuljetusmallin, niin sanotun kaksoisjärjestelmän, on asiantuntijaselvityksissä todettu aiheuttavan jätehuollon järjestämisessä tehottomuutta. Yhdyskuntajätteiden kuljetusten osalta kaksoisjärjestelmää ei käytetä missään muussa Euroopan maassa.

Kunnan toteuttaessa kaikkien kiinteiden jätteiden kiinteistökeräyksen, mahdollistetaan kunnalle jätehuollon kokonaisuuden tehokkaampi ohjaaminen, seuraaminen ja kehittäminen, mikä ei onnistu mallissa, jossa sekajätteiden kuljetuksen järjestäminen olisi kiinteistöhaltijan vastuulla. Tehokas logistiikka optimoi kuljetusmäärät- ja reitit, mikä vähentää kuljetusten aiheuttamia päästöjä.

Kunnan järjestämä kuljetusjärjestelmä mahdollistaa myös kokonaisvaltaisen neuvonnan ja palveluntarjonnan kiinteistöille: asukkaat voisivat olla kaikissa jätehuoltoon liittyvissä asioissa jatkossa yhteydessä kunnalliseen jäteyhtiöön, joka hoitaa keskitetysti palvelut ja räätälöi niitä sopiviksi kiinteistön kokonaisuuden sekä erilliskeräykseen kohdistuvat velvoitteet ja mahdollisuudet huomioon ottaen. Kunnan järjestämässä jätehuollossa kiinteistön haltija voisi jatkossa asioida yhden tahon eli kunnallisen jätehuoltoyhtiön kanssa.

Jätehuollon kokonaisuuden hallinnalla on keskeinen merkitys kierrätyksen lisäämisessä ja jätelain tavoitteiden mukaisen kierrätysasteen saavuttamisessa. Kunnan järjestämässä jätteenkuljetuksessa jättemateriaalivirtojen hallinta on keskitetty yhdelle toimijalle syntypaikalta asianmukaiseen vastaanottoon. Kiinteistöhaltijan järjestämässä kuljetuksessa puolestaan yhdelläkään taholla ei ole asuinkiinteistöjen jätehuollon kokonaisuutta hallinnassaan.